

Ügyszám: NAIH/2018/1928 IV.
(NAIH/2017/2752/IV)

Ügyintéző: dr. Tóth Beáta

Steve Allen igazgató részére
Mental Disability Advocacy Centre/Központ a Mentális
Sérültek Jogaiért Alapítvány

Budapest
Rákóczi út 42.
1072

dr. T. Tóth Balázs ügyvéd útján
1078 Budapest
Murányi u. 51. I/2.
toth.balazs@gmail.com

Tisztelt Igazgató Úr!

A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság beadvánnyal fordult a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósághoz (a továbbiakban: Hatóság), melyben a Mental Disability Advocacy Centre/Központ a Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (a továbbiakban: MDAC) eljárását sérelmezte. Mindenek előtt engedje meg, hogy szíves elnézést kérjem a Hatóság késedelmes válasza miatt.

A panaszos beadványában előadta, hogy 2017. május 4-én az MDAC jelentést tett közzé a honlapján (<http://www.mdac.info/en/tophaz>), melyben a Pest Megyei Topház Egyesített Szociális Intézmény (2131 Göd, Munkácsy Mihály u. 2., a továbbiakban: Intézmény) ellátottjairól készült fényképfelvételek kerültek bemutatásra. A jelentésben hét – az Intézmény ellátottjairól készült – fényképfelvétel található, melyek a képaláírás szerint 2017. április 18-án készültek (<http://mdac.org/en/node/1998>), illetve a következő linken található jelentés további képeket is tartalmaz.

http://www.mdac.org/sites/mdac.info/files/straightjackets_and_seclusion.pdf

Az Intézmény tájékoztatása szerint a fotókon szereplő ellátottak közül egyik sem önjogú, két érintett esetében a gyámok előzetesen kifejezetten megtiltották bármilyen fotó elkészítését, a többi esetben csak az Intézményt jogosították fel a fotók készítésére. A közzétett felvételeken az érintettek név szerint nem kerülnek említésre, illetve arcuk sem ismerhető fel.

A panaszos álláspontja szerint az MDAC úgy készített felvételeket, hogy nem tett eleget az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 20. § (2) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettségének, a felvételeket megfelelő jogalap nélkül készítette, az adatkezelés nem felelt meg az Infotv. 4. §-a szerinti tisztességes és törvényes adatkezelés elveinek, illetve az adatkezelést nem jelentette be a Hatóság adatvédelmi nyilvántartásába. Álláspontja szerint továbbá az MDAC megsértette a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 1:3. § szerinti jóhiszeműség és tisztesség elvét és emellett a 2:48. § (1) bekezdését azzal, hogy az érintett személyek hozzájárulása nélkül vette fel és kezelte adataikat.

Az ügyben a Hatóság az Infotv. 38. § (3) bekezdés a) pontja alapján vizsgálati eljárást folytatott le, amelynek eredményéről az alábbiakban tájékoztatom.

I. A vizsgálati eljárás során az MDAC mint adatkezelő a következő tájékoztatást adta

Az MDAC magyarországi központtal rendelkező, nemzetközi civil szervezet, amelynek célja az értelmi és pszicho-szociális fogyatékosokkal élő emberek jogainak érvényesítése, monitorozza Európa számos országában a fogyatékosokkal élő személyek helyzetét, jogaik érvényesítését, szükség szerint jogi segítséget nyújt számukra. A szervezet 2016-tól az Európai Unió támogatásával megvalósuló „Az intézményekben elhelyezett értelmi fogyatékos gyerekekkel szembeni abúzusok feltárása és megelőzése” elnevezésű project keretében négy – köztük Magyarország – összesen 30 intézményét monitorozta.

A szervezet vezetője részletesen ismertette és dokumentumokkal alátámasztotta az intézmény látogatását megelőző, 2016. június közepe és 2017. február 15. között, az intézményt fenntartó Szociális és Gyermekvédelmi Igazgatósággal és az Emberi Erőforrások Minisztériumával folytatott hosszadalmas egyeztetés folyamatát. Az Intézménybe végül 2017. február 15-én jutottak be, amit 4 további látogatás követett. Eredetileg látogatásuk célja az volt, hogy fent említett project záróeseményére találjanak egy vagy több olyan intézményi lakót, aki a saját élményein keresztül tudna beszámolni arról, milyen az élet egy olyan nagylétszámú zárt intézetben, mint a Topház. Az Intézmény igazgatója és helyettese engedélyezte a lakókkal történő beszélgetést. A látogatásokkor azonban az MDAC munkatársai az ellátott gyermekek és felnőttek személyiségi jogainak súlyos sérelmét, személyi szabadságának korlátozását, ellátatlan sérüléseket, az ellátottak nagyfokú elhanyagolását és egészségüket veszélyeztető higiéniai körülményeket tapasztaltak. Az intézményben látottak megerősítették azon gyanújukat, hogy a korábbi látogatási kérelmeik megtagadása (részben legalábbis) az intézményben elhelyezett lakók súlyos elhanyagolása és a sérelmükre elkövetett jogsértések felszínre kerülésének megakadályozására vezethető vissza. Az utolsó látogatást követően a szervezet feljelentést tett, tekintettel arra, hogy az intézményben tapasztaltak több bűncselekmény elkövetésének gyanúját is felvetik.

Az alapvető jogok biztosának 2017. május 18-án nyilvánosságra hozott jelentése megerősíti az MDAC 2017. május 3-i jelentésében állítottakat és megállapítja, hogy a feltárt körülmények az *ellátottak alapvető jogait súlyos mértékben sértik, és az ellátott személyek tekintetében a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékosokkal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszásságot okoznak, és összességében – illetve egyes intézkedések önmagukban is – felvetik a megalázó, embertelen bánásmód tilalmának sérelmét, amely nem felel meg a CRDP¹ 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.*

Az MDAC jelentése nyomán az Emberi Erőforrások Minisztériuma szociálpolitikáért felelős helyettes államtitkára 2017. május 30-án intézkedési tervet bocsátott ki az intézmény működésével kapcsolatban.

A fentiek fényében a látogatás következtében tudomásukra jutott személyes adatok kezelésére a jogalapot az Infotv. 6. § (1) bekezdés b) pontja és a 6. § (2) bekezdése adta. A személyes adatok

¹ a fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény, Magyarországon kihirdette a 2007. évi XCII. törvény

dokumentálására az érintettek jogvédelme érdekében került sor, azok nélkül ugyanis nem lett volna bizonyíték a tapasztalt, álláspontjuk szerint bűncselekményt is megvalósító bánásmódra.

II. Az MDAC által végzett adatkezelések tekintetében a Hatóság az alábbi megállapításokat teszi:

1. A képek készítésének jogalapja:

Az Infotv. fogalom-meghatározása alapján az adatalany képmása személyes adatnak, a képmás készítése, tárolása, kezelése pedig adatkezelésnek minősül².

A fényképek elkészítésével megvalósuló adatkezelés jogalapjaként a szervezet az Infotv. 6. § (1) bekezdés b) pontját – „személyes adat kezelhető akkor is, ha az érintett hozzájárulásának beszerzése lehetetlen vagy aránytalan költséggel járna, és a személyes adat kezelése az adatkezelő vagy harmadik személy jogos érdekének érvényesítése céljából szükséges, és ezen érdek érvényesítése a személyes adatok védelméhez fűződő jog korlátozásával arányban áll” – , valamint a 6. § (2) bekezdését – „ha az érintett cselekvőképtelensége folytán vagy más elháríthatatlan okból nem képes hozzájárulását megadni, akkor a saját vagy más személy létfontosságú érdekeinek védelméhez, valamint a személyek életét, testi épségét vagy javait fenyegető közvetlen veszély elhárításához vagy megelőzéséhez szükséges mértékben a hozzájárulás akadályainak fennállása alatt az érintett személyes adatai kezelhetőek” – jelölte meg.

Az Infotv. az adatkezelés jogalapjául elsődlegesen jogszabályi felhatalmazást vagy az érintett hozzájárulását követeli meg³. A jogalkotó ezen jogalapokon felül megjelöli azon eseteket, amikor az adatkezelés egyébként hozzájáruláson alapulna – és ide sorolható jelen esetben a fénykép készítése mint képmás kezelése –, de a hozzájárulás megadásának akadályai vannak. Tehát lehetővé teszi azt, hogy az egyébként hozzájáruláson alapuló adatkezeléstől az adatkezelő – bizonyos feltételek fennállása esetén – eltérjen, ha azt az adatkezelő jogos érdeke (Infotv. 6. § (1) b)), vagy az érintett érdeke (Infotv. 6. § (2)) megkívánja.

A Hatóság álláspontja szerint az Infotv. 6. § (1) b) pontja jelen ügyben jogalként nem hivatkozható, mert az adatkezelő a hozzájárulás felvételét nem a saját vagy az adatot megkapó harmadik fél jogos érdekére hivatkozva mellőzte, ez a jogszabályhely tehát nem az adatkezeléssel érintett személy jogos érdekében történő adatkezelést jelenti. (Megjegyzendő, hogy bár az Infotv. a 6. § (1) b) pontban az adatkezelő vagy harmadik személy jogos érdekét említi, azonban ezen jogszabályhely a 95/46/EK irányelv⁴ 7. cikk f) pontjának⁵ átültetése, amely pedig az adatot

² Infotv. 3. § 2. *személyes adat*: az érintettel kapcsolatba hozható adat - különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret -, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés;

Infotv. 3. § 10. *adatkezelés*: az alkalmazott eljárástól függetlenül az adaton végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így különösen gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, lekérdezése, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adat további felhasználásának megakadályozása, fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérnyomat, DNS-minta, íriszkép) rögzítése;

³ Infotv. 5. § (1)-(2) bekezdés

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról

megkapó harmadik személy érdekét rögzíti.) Az érdekmérlegelés jogalapjával az Adatvédelmi Munkacsoport 6/2014. számú véleményében⁶ részletesen foglalkozott. Az adatkezelés alapjaként az adatkezelőknek e jogalapra hivatkozáshoz szükséges elvégezniük az érdekmérlegelés tesztjét. Az érdekmérlegelési teszt egy három lépcsős folyamat, melynek során azonosítani kell az adatkezelő jogos érdekét, azonosítani kell a súlyozás ellenpontját képező adatalanyi érdeket, érintett alapjogot, végül a súlyozás elvégzése alapján meg kell állapítani, hogy kezelhető-e a személyes adat.

Mindazonáltal jelen ügyben az adatkezelő az *érintettek* jogos érdekére hivatkozik, mint adatkezelési jogalapra, így ez esetben az Infotv. 6. § (2) bekezdése vizsgálendő.

A feltárt tényállás szerint a szervezet munkatársai az intézmény látogatása során szembesültek azzal, hogy az érintettek érdekében jogi eljárások indítására és intézkedések megtételére lesz szükség, amelyhez szükséges az érintettek állapotának dokumentálása. A szervezet és az alapvető jogok biztosának jelentése valóban igazolja, hogy az ellátottak alapvető jogai súlyos mértékben sérültek. Mivel a jelen lévő érintettek cselekvőképtelenségük folytán – a beadvány tartalmazza, hogy az Intézmény tájékoztatása szerint egyik ellátott sem önjogú – nem voltak képesek az adatkezeléshez hozzájárulást adni, továbbá a nyilvános jelentésekben foglaltak szerint az ő létfontosságú érdekeinek védelme vált indokolttá, amelyet az MDAC a látogatáskor felismert és amelyhez szükséges volt az állapotuk fényképes dokumentálása, továbbá életszerűtlen az, hogy az intézményi látogatáskor tapasztaltakor a gondnokok egyidejű felkerése és nyilatkoztatása megtörténjen, ezért a hozzájárulás megadásának akadálya a Hatóság megítélése szerint fennállt.

A fentiek alapján tehát a Hatóság álláspontja az, hogy a fényképek készítése a szervezet részéről az érintettek létfontosságú érdekeinek védelme céljából az intézményi állapotok dokumentálásával, az érintettek hozzájárulásának hiányában sem volt jogszerűtlen az Infotv. 6. § (2) bekezdésére alapítva.

2. A képek nyilvánosságra hozatala

A közzétett jelentésben az érintetteket nevükön nem nevezve, képmásuk felismerhetlenné tételével közölték a képeket. A képek közlésének célja a közvélemény tájékoztatása az intézetben tapasztalt állapotokról és ennek nyomán hatósági intézkedések kikényszerítése volt, ennek illusztrálására elegendő és a célnak megfelelő forma volt az azonosíthatatlan módon történő közlés, így a nyilvánosságra hozatal tekintetében a Hatóság jogsértést nem állapított meg.

⁵ az Adatvédelmi Irányelv 7. cikk f) pontja az érdekmérlegelésen alapuló adatkezelést teszi lehetővé. Az Európai Bíróság a C-468/10. és C-469/10. sz. egyesített ügyekben hozott ítéletében kimondta, hogy az Adatvédelmi Irányelv 7. cikk f) pontja szerinti érdekmérlegelésen alapuló adatkezelést lehetővé tevő szabályának közvetlen hatálya van, mivel „*olyan rendelkezés, amely kellően pontos ahhoz, hogy az egyén hivatkozhatson rá, és a nemzeti bíróságok alkalmazhassák*”. Ezzel egyidejűleg az Európai Bíróság azt is megállapította, hogy habár az Adatvédelmi Irányelv „*tagadhatatlanul többé vagy kevésbé jelentős mérlegelési mozgásteret biztosít a tagállamoknak egyes rendelkezései végrehajtása során, a 7. cikk f) pontja mindazonáltal feltétel nélküli kötelezettséget tartalmaz*”.

Az Adatvédelmi Irányelv 7. cikk f) pontja értelmében tehát *személyes adat kezelhető abban az esetben is, ha az adatkezelés az adatkezelő, vagy az adatokat megkapó harmadik fél, vagy felek jogszerű érdekének érvényesítéséhez szükséges, kivéve, ha ezeknél az érdekeknél magasabb rendűek az érintettek személyes adatok kezelése vonatkozásában a magánélet tiszteletben tartásához való joguk*.

⁶ A vélemény az alábbi linkről érhető el: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_hu.pdf

3. A képek felhasználása

Az MDAC a tájékoztatása szerint a nyers képeket abból a célból tárolja, hogy az általa tett feljelentés alapján indult büntetőeljárásban, és a jelentés alapján indult vizsgálatokban az általa tapasztalt tények bizonyítható módon rekonstruálhatóak legyenek.

A II. 1. pontban foglaltaknak megfelelően a helyszínen a képek készítését az érintettek jogainak védelme céljából a Hatóság nem kifogásolta. El kell választani ugyanakkor a képek készítését a megjelölt célból azok további kezelésétől, miután a képek anonimizálására a szervezetnek a látogatás befejeztével lehetősége nyílt. Az adatkezelés célja a szervezet szerint az intézményben tapasztalható állapotok dokumentálásával az érintettek jogainak védelme volt, nem volt cél azonban az érintettek egyértelmű és személyenkénti azonosítása.

Az Infotv. 4. § (3) bekezdése szerint a személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. Az érintettel akkor helyreállítható a kapcsolat, ha az adatkezelő rendelkezik azokkal a technikai feltételekkel, amelyek a helyreállításhoz szükségesek.

Az Infotv. 6. § (2) bekezdése nem korlátlan jogalap, hanem – ahogy a jogszabályhely fogalmaz – az akadály fennállása alatti adatkezelést teszi lehetővé a hozzájárulás hiányában is. Tehát az akadály elhárulása után a hozzájárulást, mint jogalapot helyre kell állítani, vagy az adatkezelést meg kell szüntetni. A megszüntetés egy módja pedig jelen esetben a kapcsolat helyreállíthatatlanságának biztosítása. Az „akadály fennállása alatt” fordulat jelen esetben a Hatóság szerint azt jelenti, hogy ezen törvényhely mindaddig a rövid ideig jogalapként szolgált az adatkezelésre, amíg az érintettek anonimizálását, arcuk felismerhetlenné tételét el nem végezték a nyers felvételeken.

A jogalapon felül az adatkezelés jogszerűségével összefüggésben az Infotv.-ben szabályozott célhoz kötött adatkezelés elvére kell tekintettel lenni. Az Infotv. 4. § (1) bekezdése kimondja, hogy „személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető”. A szükségesség elve szerint az Infotv. 4. § (2) bekezdése alapján „csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas. A személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető”.

A Hatóság álláspontja az, hogy a hozzájárulás hiányában felvett adatok (fényképek) anonimizálása után a nyers fényképek kezelésének célja megszűnt, a cél eléréséhez az adatkezelés a továbbiakban nem elengedhetetlen, és az érintettek magánszférájának aránytalan korlátozását jelenti, ha egy csoport tagjaként érvényesítendő jogainak védelme érdekében képmásuk alapján továbbra is egyedileg is azonosíthatóak az adatkezelés folytán.

A Hatóság álláspontja szerint, mivel a fényképek kezeléséhez az érintettek hozzájárulásával nem rendelkeznek, azok felvétele az előbb részletezett más jogalapon alapult, azonban az MDAC által megjelölt célból, az érintetteknek mint intézményi ellátottak csoportjának érdekének érvényesítéséhez nem szükséges az érintettek egyedi azonosítása, ezért a nyers felvételek hozzájárulás hiányában történő további kezeléséhez nem rendelkeznek sem megfelelő jogalappal, sem céllal. A Hatóság álláspontja szerint az érintetteket azonosítható módon ábrázoló képek továbbítása nem szükséges az indított eljárásokban a bizonyításra, a bizonyításhoz elegendők a felvételeknek a nyilvánosságra hozott formában történő csatolása.

Amennyiben a nyers felvételhez kapcsolódóan egyéb információk is a szervezet rendelkezésére állnak, tehát a képen szereplő személyt egyéb adatok alapján egyértelműen azonosítani tudják, illetve egyedi ügyben, az érintett személyének azonosításával kívánják a képet felhasználni,

ezen esetben az érintett – megfelelő adatkezelési tájékoztatást⁷ követő – utólagos hozzájárulásának beszerzése szükséges az adatkezeléshez.

III. A fentiekben ismertetett megállapításokra tekintettel az Infotv. 56. § (1) bekezdése alapján

felszólítom

az MDAC-t, hogy törölje azon fényképeket, amelyekben az érintettek azonosítható képmása szerepel, és amelyek kezeléséhez nem rendelkeznek az érintettek hozzájárulásával.

Az Infotv. 17. § (2) bekezdés e) pontja szerint a személyes adatot törölni kell, ha azt a bíróság vagy a Hatóság elrendelte, továbbá a 18. § (1) bekezdés szerint a helyesbítésről, a zárolásról, a megjelölésről és a törlésről az érintettet, továbbá mindazokat értesíteni kell, akiknek korábban az adatot adatkezelés céljára továbbították. Az értesítés mellőzhető, ha ez az adatkezelés céljára való tekintettel az érintett jogos érdekét nem sérti.

Ezek alapján tehát az adattörlésről az indított eljárásban érintett szerveket is értesíteni kell, és a továbbiakban az anonimizált felvételek kezelését kell biztosítani számukra.

Tájékoztatom, hogy az Infotv. 56. § (2) bekezdése szerint az adatkezelő – egyetértése esetén – haladéktalanul köteles megtenni a felszólításban megjelölt szükséges intézkedéseket, és a megtett intézkedésekről, illetve – egyet nem értése esetén – álláspontjáról a felszólítás kézhezvételétől számított 30 napon belül írásban tájékoztatni a Hatóságot.

Az Infotv. 58. § (1) bekezdése alapján, amennyiben a vizsgálat eredményeként a jogsérelem orvoslására, illetve a jogsérelem közvetlen veszélyének megszüntetésére nem kerül sor, a Hatóság a 30 napos tájékoztatási határidő lejártát követő 30 napon belül dönt a szükséges további intézkedések megtételéről.

Budapest, 2018. március „14”

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila
elnök
c. egyetemi tanár

⁷ Infotv. 20. § (2) Az érintettet az adatkezelés megkezdése előtt egyértelműen és részletesen tájékoztatni kell az adatai kezelésével kapcsolatos minden tényről, így különösen az adatkezelés céljáról és jogalapjáról, az adatkezelésre és az adatfeldolgozásra jogosult személyéről, az adatkezelés időtartamáról, arról, ha az érintett személyes adatait az adatkezelő a 6. § (5) bekezdése alapján kezeli, illetve arról, hogy kik ismerhetik meg az adatokat. A tájékoztatásnak kell terjednie az érintett adatkezeléssel kapcsolatos jogaira és jogorvoslati lehetőségeire is.